تأملی در باب اخلاق پزشکی در تمدن اسلام و ایران

(بخش اول، پیش‌درآمد)

محمدعلی محققی[الف*]

[الف]استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران، انستیتو کانسر، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

طب کهن‌ترین میراث بشری و همزاد و همراه تاریخ و در زمرهٔ شریف‌ترین علوم بشری است. این شرافت بستگی تام و تمام به موضوع آن یعنی انسان دارد (۱). بازخوانی تاریخ اخلاق پزشکی، تحلیل و بررسی سیره و آثار حکیمان و دانشمندان و سیر تطورات تاریخی مؤسسات تمدنی و رمزگشایی از نقش‌های تمدن‌ساز آثار علمی و طبی نیاکان اخلاق‌مدار و میراث‌داران گرانبار دوران تمدن اسلام و ایران، ضرورتی مبرم و انکارناپذیر است. حکیمان دیروز و طبیبان امروز، خداوند را شفادهنده، شغل شریف طبابت را دارای اجر اخروی، و نه پاداش دنیوی، می‌دانند.

سلالهٔ خدمتگزاران پیشه‌های طب و سلامت، به‌عنوان نگاهبانان سلامت، شفادهندگان حیات‌بخش و محرمان اسرار مردم، همواره تسکین‌دهندهٔ آلام و رنج‌های دردمندان بوده، از شخصیت و جایگاه اجتماعی و پایگاه اخلاقی و معنوی ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند. فرهنگ‌ها و تمدن‌های مختلف بشر همچون بابلی، مصری باستان، یونانی، و ایرانی، همه در قانونمندکردن طب و حفظ حقوق بیماران، اهتمام ورزیده‌اند (۲). مرور جامع و در عین حال مانع و مجمل، ترسیم خردمندانه و عبرت‌آموز، از تاریخ اخلاق پزشکی در فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، لازمهٔ تدوین و تدبیر نظام اخلاقی و معنوی سلامت، در تمدن نوین اسلامی است.

نشریهٔ وزین طب سنتی اسلام و ایران در نظر دارد به یاری خداوند و با جلب مشارکت صاحب‌نظران و اندیشمندان، نسبت به توصیف واقع‌بینانه خدمات معنوی و ترسیم حقایق انسان‌دوستانه و خداپسندانه سلالهٔ طبیبان و حکیمان، و معرفی سیمای حقیقی بنیادهای تمدنی و آثار و ابنیه و میراث‌های فاخر و ارزشمند، با برگیری از ابزار علم و تاریخ و فلسفه، اهتمام نماید. مطالب موردنظر به شرح ذیل برای این خدمت علمی و فرهنگی پیش‌بینی شده است:

- سیر تاریخ طب و تطورات اخلاق پزشکی، با رویکرد تاریخ‌نگاری تحلیلی، در فرهنگ و تمدن اسلام و ایران؛
- شناسایی و معرفی حکیمان و دانشمندانی که بنیان‌گذاران تاریخ طب و اخلاق و حکمت و معنویت به‌شمار می‌روند و تحلیل سیرهٔ علمی و اخلاقی آنان؛
- شناسایی و معرفی و تتبع در میراث‌های یادگار و ماندگار مؤسسات طب و سلامت در تمدن اسلام و ایران؛
- شناسایی و تتبع در آثار فاخر و ارزشمند اخلاقی و معنوی و حکمی در ادوار زمانی باستان تا امروز؛
- مطالعات تطبیقی در مکاتب اخلاقی مختلف و شناسایی وجوه مختلف و مشترک آنان؛
- تحلیل موضوعات اولویت‌دار اخلاقی، معنوی و حرفه‌ای؛
- نسبت اخلاق پزشکی، فقه پزشکی، حقوق پزشکی، و سلامت معنوی؛
- اخلاق و معنویت در ادبیات پارسی، و تجلیات آن در طب.

تضاد منافع:

در این مقاله تضاد منافعی برای گزارش وجود ندارد.

References:

1. Farhadi M. Proceedings of the international congress of medical history in Islam and Iran. Tehran: Human Sciences Researches and Development Institute; 2017. Vol.1. [In Persian].
2. Larijani B, Zahedi F, Emami Razavi SH. Medical ethics history in IRAN. Iranian Journal of Diabetes and Metabolism. 2006;6(2):113-124.

* فرد مسئول مکاتبات: mamohagheghi@gmail.com

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.22034/13.2.91]

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.22034/13.2.91]